

PROFESIONALNO OBRAZOVANJE ODGOJITELJA PREDŠKOLSKE DJECE

Od jednogodišnjeg tečaja do
sveučilišnog studija,
Zagreb: Golden Marketing –
Tehnička knjiga, 2018., 304. str.

BRANIMIR MENDEŠ

Kako se zaista odvijala profesionalizacija odgojiteljskoga posla i na koji se način to zanimanje prilagođavalo društveno-ekonomskim potrebama određenoga razdoblja kroz hrvatsku prošlost? Odgovor na ta pitanja nudi knjiga *Profesionalno obrazovanje odgojitelja predškolske djece* dr. sc. Branimira Mendeša, docenta na Odsjeku za rani i predškolski odgoj Filozofskoga fakulteta u Splitu. Ta je knjiga rezultat autorovih višegodišnjih istraživanja početaka i stabilizacije institucijskog ranog i predškolskog odgoja kao posebnog segmenta pedagoškog rada u hrvatskome društvu, sve do današnjeg zasebnog sveučilišnog studija. Zamišljena je kao povijesni pregled razvoja jedne profesije s nužnim osvrtom na dokumentaciju i teorijski okvir koji su omogućili njezin razvoj.

Već u *Predgovoru*, koji je napisala prof. dr. sc. Maja Ljubetić s Filozofskoga fakulteta u Splitu, jasno se navodi snažna potreba za ovakvim djelom. Njegova je važnost u tome što se za uspješan nastavak odgojiteljskog rada mora znati njegov početak i sve što mu je prethodilo. Za razumijevanje ranog i predškolskog odgoja, neophodno je poznavati njegove odrednice, ali ne samo u današnjem vremenu. Razvojem pedagoške misli, razvijalo se i shvaćanje o institucijskom predškolskom odgoju za koji je nekada, kako se u podnaslovu knjige navodi, bio dostatan jednogodišnji tečaj. Danas se inicijalno obrazovanje stječe završetkom sveučilišnog preddiplomskog i diplomskog studija, čime je potvrđena njegova vrijednost, ali i kompleksnost.

Sâm se autor nadovezuje na ove riječi u sljedećem poglavlju citiranjem Draguti-na Frankovića o potrebi poznavanja vlastite prošlosti koje je uvjet rada u budućnosti. Ističe kako je problematika razvoja obrazovanja odgojitelja gotovo neistražena, unatoč tomu što predstavlja neizostavan segment organiziranog odgoja i obrazovanja. Nakon navođenja nekoliko istraživanja, koja su proučavala institucijski predškolski odgoj, autor u kratkim crtama najavljuje istraživački dio knjige dijeleći ga u tri nejednaka dijela. Svaki je tematski određen i podijeljen u manja poglavlja te nudi potreban uvid u pregled problematike. Pristup svakome poglavlju prilagođen je tematski i kronološki kako bi osigurao preglednost svakome čitatelju. Prvi je od tih dijelova u svojoj srži i temeljni.

Ukratko, prvi se dio bavi definiranjem terminologije korištene u predškolskom odgoju. U tom dijelu, naslovljenom *Inicijalno obrazovanje – temelj profesionalnog razvoja odgojitelja predškolske djece*, autor razmatra tko je zapravo odgojitelj u pedagoškom sustavu i koje je njegovo značenje za djecu i zajednicu. Povlači značenje riječi iz latinskoga korijena te ga provodi kroz njegove strane istoznačnice. Posebno se referirao na značenje pojma *odgojitelj* i njegovih izvedenica u ranijim hrvatskim rječnicima, kao i u aktualnome. Praćenjem lingvističkih promjena naziva profesije, dobrim dijelom zapravo predstavlja i njegovu ulogu u društvu. Kroz sljedećih nekoliko stranica nudi kompetencijski okvir potreban za uspješnog odgojitelja, uglavnom preuzet iz normi postavljenih u važećim dokumentima Europskoga parlamenta i Vijeća, s posebnim osvrtom na suvremenu hrvatsku zakonsku dokumentaciju.

Drugi dio odnosi se na *Povijesni pristup razvoju profesionalnih kompetencija odgojitelja predškolske djece*. Autor se djelomično nadovezuje na tezu o potrebi proučavanja povijesti nacionalne pedagogije o kojoj se pisalo u predgovoru. Navodi primjer Stjepana Basaričeka, koji je na Drugoj učiteljskoj skupštini 1874. godine isticao nužnost proučavanja pedagozijske prošlosti. Potom analizira poimanje odgojitelja i njihov kompetencijski okvir u državnim tvorevinama u čijem je sastavu bio hrvatski prostor. Nudi pregled društveno-političkih promjena s naglaskom na profesiju odgojitelja od razdoblja Austro-Ugarske do neovisne Republike Hrvatske. S obzirom na relativno brojne promjene sustava koje su dominirale ovim prostorom, prikaz je nužan radi lakše percepcije tijeka uspostave organiziranog (predškolskog) odgoja i obrazovanja. Također, radi se o kvalitetnom uvodu čitatelja u povijesne okolnosti, i to onog čitatelja koji ne poznaje dovoljno geopolitičku situaciju hrvatskoga prostora unatrag stoljeća i pol. Ovdje je bitno napomenuti kako je stil pisanja općeprihvatljiv i primjeren svakom čitatelju, čime ne odvraća laike od sadržaja ove knjige.

Treći, ujedno i posljednji, dio knjige ujedno je i najopsežniji. Autor na gotovo 250 stranica navodi, strukturira i raščlanjuje *Promjene u inicijalnu profesionalnom obrazovanju odgojitelja predškolske djece u Hrvatskoj*. Svako poglavlje toga dijela

počinje istom riječju – koncepcija. Tako se razmatraju koncepcije profesionalnog obrazovanja odgojiteljica (tada nazivanih *zabavišnim učiteljicama*, što je ogledalo njihova društvenog statusa) od kraja 19. stoljeća pa sve do koncepcije profesionalnog obrazovanja stručnih prvostupnika predškolskog odgoja na visokim učilištima. Navedene koncepcije poredane su kronološki, a pisane su kao nastavci, iako je odlika toga dijela da se svako poglavlje (dakle, svako razdoblje) može čitati i zasebno. Time se osigurava i određena preglednost stoljeća i pol naslovljene tematike.

Poglavlja su strukturirana jednako neovisno o razdoblju. Koji god vremenski kontekst bio u pitanju, mora se govoriti o određenim osnovnim obilježjima djelatnosti. Svako je vrijeme nosilo svoje promjene, a one su navedene i pojašnjene u skladu sa svojom važnošću. Potom slijede legislativni čimbenici koji su utjecali na formiranje zanimanja institucijskog predškolskog odgoja kakav danas poznajemo. Međutim, to ne znači da se radi o stranicama ispunjenima nepreglednim nizom članaka i stavaka, već se donose osnovni zakonski akti koji su, primjerice, regulirali kompetencijski okvir potreban za odgojitelja. Kako se bliži novije doba, tako se sve detaljnije prate promjene u visokoškolskom obrazovanju. Radi preglednosti, autor na više mjesta tekstu pridodaje tablične prikaze nastavnog opterećenja studenata i dinamiku otvaranja studija u hrvatskim gradovima, ali i izvorne novinske članke koji su popratili važne događaje u povijesti predškolskog odgoja. Neka od poglavlja ukrašena su i originalnim fotografijama. Takav pristup uklonio je svaku mogućnost jednoličnosti prilikom čitanja.

U svim poglavljima autor prikazuje čvrstu poveznicu ustroja obrazovanja odgojitelja s dotadašnjim pedagoškim spoznajama. Isticanjem prevladavajućeg teorijskog okvira pojedinog razdoblja, nadopunjuje razmatranja o praksi istoga. Drugim riječima, vidljivo je u kolikoj mjeri obrazovanje odgojitelja prati kretanja u pedagogiji. Time se dobiva jasan uvid u suvremenost te grane pedagogije na hrvatskome prostoru. Očekivano, protokom vremena raste i broj dostupnih podataka pa je tako gotovo u pravilu svako sljedeće poglavlje (odnosno, novo razdoblje) bogatije dokumentacijom koja ga dočarava. Međutim, to ne znači da je prvo proučavano razdoblje siromašno relevantnim podacima. Posebno se to odnosi na referiranje na suvremenu pedagošku literaturu, koja je svojedobno bila dostupna na hrvatskom prostoru.

Knjiga *Profesionalno obrazovanje odgojitelja predškolske djece* zasigurno će biti neizostavan segment svakog istraživanja povijesti hrvatske pedagogije, odnosno, kao što je navedeno na naslovnici, prilog hrvatskoj pedagojskoj baštini. Međutim, ona to neće biti samo za pitanja predškolskog odgoja. Proučavanjem inicijalnog obrazovanja u čitavu njegovu rasponu, moguće je kvalitetno nadograđivati postojeća

znanja o kasnijim razinama organiziranog školovanja. Ocrtavanjem društveno-političkoga konteksta, ova je knjiga predstavila okolnosti koje su dovele do razvoja profesionalnog odgojitelja koji poznajemo danas. Ujedno, nadogradnjom na ta saznanja, lakše je razumjeti uvjete razvoja pedagogije na hrvatskom prostoru.

Ako bismo se nakratko vratili na riječi Dragutina Frankovića istaknute na samome početku knjige, nužna su ovakva istraživanja za shvaćanje današnje situacije, posebice za stvaranje konteksta. Svaki zakon, pravilnik ili priručnik u prošlosti u većoj je ili manjoj mjeri odredio trenutačnu situaciju te utjecao na razvoj profesije. Sveučilišni studij za odgojitelja, koji je danas prisutan, rezultat je višedesetljetnog napora koji je bio pod izravnim utjecajem ranije spomenutih okolnosti, a njegov je rezultat vertikalni put do razine magisterija. Ovo je djelo na jednome mjestu ponudilo sva saznanja o tome putu od jednogodišnjeg tečaja, što je inicijalno smatran dostatnim, do visokoškolskog obrazovanja bez kojega je danas nezamislivo djelovati u ranom i predškolskom odgoju.

Filip Brčić, mag. educ. hist.